

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่สำคัญมากในการพัฒนาประเทศ และจำเป็นจะต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้พัฒนาก้าวหน้าตลอดเวลา เพราะการศึกษาเป็นรากฐานและปัจจัยที่สำคัญในการสร้างสรรค์ให้สังคมเจริญขึ้น สำหรับประเทศไทยซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงมีความสำคัญ เพราะเป็นการจัดการศึกษาในระดับกลาง สำหรับพัฒนากำลังคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้มีคุณภาพอันจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนเทคโนโลยีของประเทศโดยรวม จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 กล่าวว่า "การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ ทั้งวิชาการ และวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม" (สำนักนายกรัฐมนตรี แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, 2520:8) การศึกษาระดับนี้มีความต้องการที่จะสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อการอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ (รุ่ง เจนจิต 2522:71-72)

การจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจะมีคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลสองฝ่าย คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ ซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้บริหารฝ่ายหนึ่ง และครูอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ร่วมงานอีกฝ่ายหนึ่ง บุคคลทั้งสองฝ่ายจะร่วมมือกันดำเนินงานจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่โรงเรียนจะดำเนินการสำเร็จได้ก็ขึ้นอยู่กับการบริหาร การนิเทศการสอน การบริหารและการจัดการของโรงเรียนเป็นสำคัญ

จากการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อรวบรวมปัญหาและพิจารณาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และบังเกิดผลตามจุดหมายและหลัก

การของหลักสูตร พบว่าโรงเรียนมีปัญหาคำนำหลักสูตรไปใช้พอสรุปได้ดังนี้ (กองแผนงาน
กรมสามัญศึกษา 2528:1-8)

1. ปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

1.1 ครูผู้สอนยังไม่เข้าใจหลักสูตรและโครงสร้างรายวิชา ไม่เข้าใจในเรื่อง
จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ไม่เปลี่ยนพฤติกรรมการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ และไม่สามารถจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามความต้องการของหลักสูตร

1.2 โรงเรียนไม่สามารถสนองความต้องการของหลักสูตร เรื่องการเปิดสอน
วิชาชีพ ขาดสถานที่ฝึกงานอาชีพ สถานประกอบการไม่ให้ความร่วมมือ และโรงเรียนยังไม่จัดส่ง
นักเรียนออกไปฝึกงานตามสถานประกอบการ

1.3 การจัดแผนการเรียน โรงเรียนจัดแผนการเรียนวิชาสามัญเป็นส่วนมาก
และโรงเรียนยังไม่สามารถจัดแผนการเรียนที่สนองความต้องการ ความถนัดและความสามารถ
ของนักเรียนได้มากนัก

1.4 โรงเรียนจัดเปิดสอนวิชาชีพไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

1.5 โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอนคู่มือและ
เอกสารที่ใช้ในการสอน

1.6 โรงเรียนมีครูขาดเกินในบางหมวดวิชา ครูสอนวิชาการทำงานและอาชีพ
เฉพาะ เช่น ครูแนะแนว ครูวัดผล ครูสอนวิชาการทำงานและอาชีพ

1.7 เนื้อหาในหลักสูตรกว้างและมีมาก แต่เวลาสำหรับการจัดกิจกรรมมีน้อย

1.8 แบบเรียนบางวิชายังมีเนื้อหาไม่เหมาะสมและไม่สะดวกต่อการจัดซื้อ

1.9 ครูยังไม่เข้าใจระเบียบวิธีการประเมินผลตามแนวหลักสูตรใหม่

1.10 ครูยังไม่รู้จักนำวัสดุหลักสูตรไปใช้

2. ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผล

2.1 ครูไม่สามารถวัดผลการเรียนได้ครบทุกจุดประสงค์การเรียนรู้อย่าง

2.2 ครูไม่สามารถออกข้อสอบได้ทุกจุดประสงค์การเรียนรู้อย่าง โดยเฉพาะ

สมรรถภาพสูง

2.3 เกณฑ์ในการผ่านของแต่ละโรงเรียนไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันและเกณฑ์
การผ่านสูงเกินไป

- 2.4 ผลการประเมินไม่เป็นที่พอใจของผู้สอน เพราะไม่ทราบความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน
- 2.5 แบบสอบวัดที่ครูใช้ยังไม่ได้มาตรฐาน ครูออกข้อสอบวัดไม่ครบทุกสมรรถภาพ
- 2.6 บุคลากรด้านการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ และหน่วยงานรับผิดชอบยังขาดเครื่องมือวัดที่ได้มาตรฐานบริการโรงเรียน

3. ปัญหาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา และสำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ในปีการศึกษา 2525 ที่ได้ทำการทดสอบวิชาภาษาไทย วิชาสังคมศึกษา วิชาพลานามัย วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ พบว่า ทุกรายวิชาที่ทำการทดสอบ คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มทั้งสิ้น แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งพอจะเป็นเครื่องชี้ถึงความล้มเหลวในการเรียน โดยอาจมีสาเหตุมาจากแบบทดสอบยากเกินไป สมรรถภาพพื้นฐานของนักเรียนต่ำ และความบกพร่องในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นต้น

4. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติการสอนของครูอาจารย์ในโรงเรียน

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนตามแนวทางหลักสูตรใหม่ ไม่บรรลุจุดประสงค์ นั้น มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการสอนของครู และรวบรวมพฤติกรรมการสอนของครูไว้พอสรุปได้ดังนี้

- 4.1 โดยทั่วไป ครูยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ครูยังเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน แสดงบทบาทของตนในฐานะผู้ป้อนวิชาความรู้ให้นักเรียน และนักเรียนก็เป็นผู้รับเท่านั้น
- 4.2 ครูไม่ใส่ใจในการหาความรู้และปรับปรุงวิธีสอนให้ทันสมัย ทำให้ครูขาดเทคนิคในการสอนใหม่ ๆ
- 4.3 ครูไม่เตรียมการสอนและขาดความรับผิดชอบในวิชาที่สอน
- 4.4 ครูไม่ใช้อุปกรณ์การสอน
- 4.5 ครูสอนไม่เต็มตามเวลาและเต็มตามหลักสูตร
- 4.6 ครูสอนแล้วไม่ติดตามผลงาน

นอกจากนี้พบว่า ครู-อาจารย์ ขาดความรู้ในหลักวิชาครู และจิตวิทยาการศึกษา ครู-อาจารย์บางคนต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติการสอน ครู-อาจารย์ไม่เข้าใจในหลักการแนวทางการสอนโดยยึดจุดประสงค์ ครูขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

5. ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การเรียนการสอน

- 5.1 โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน
- 5.2 โรงเรียนมีอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่ตรงกับความต้องการของโรงเรียน
- 5.3 โรงเรียนไม่มีแผนการใช้อุปกรณ์ร่วมกัน
- 5.4 โรงเรียนขาดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้
- 5.5 โรงเรียนขาดสถานที่เก็บอุปกรณ์ที่เหมาะสมโดยเฉพาะ

นอกจากนั้นยังมีการทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาอีกมากมาย สำหรับการแก้ปัญหาค่านี้นั้น วิธีหนึ่งซึ่งคณะกรรมการพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้กล่าวไว้ในรายงานเกี่ยวกับการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาว่า การนิเทศการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนที่ได้ผลที่แท้จริง จะต้องเป็นการนิเทศภายในโรงเรียน (สิปปนนท์ เกตุทัต 2518:132)

ในทางปฏิบัตินั้น การนิเทศการศึกษาภายในยังไม่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนยังประสบปัญหา อุปสรรคหลายด้านจากการวิจัย ยกตัวอย่างเช่น

กฤษณี น้ำเพชร (2521:๑) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิธีปฏิบัติในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย คือ การนิเทศการสอน การส่งเสริมวิชาการแก่ครู กิจกรรมเสริมหลักสูตร การใช้วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกและห้องสมุด การประเมินผลและการสร้างขวัญของครู ส่วนในด้านพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารมีความเห็นว่าปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย ส่วนครูปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

เสาวภา เขาวนซ์ลากร (2524:245-246) วิจัยเรื่อง การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง สังกัดกองการมัธยมศึกษาพบว่า กิจกรรมหลักที่เหมาะสมกับงานนิเทศภายในโรงเรียน คือ การดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ การใช้เอกสารให้ความรู้ การประชุมปรึกษาหารือ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การให้คำแนะนำ การพบปะสังสรรค์ และการจัดนิทรรศการ

ประสงค์ สังขะไชย (2526:133-136) วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครู เกี่ยวกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4 ผู้บริหารและครู เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ควรจะจัดงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน 8 งาน คือ การวางแผน การนิเทศพัฒนาบุคลากร พัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุอุปกรณ์ งานบริการพิเศษอื่น ๆ งานเกี่ยวกับชุมชน และงาน การประเมินผล ส่วนปัญหาและอุปสรรค พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติการณ์เทศการศึกษา เป็นครั้งคราว ไม่มีระบบแบบแผน

นิวัตร นาคะเวช (2528:163) วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ กิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4 ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการนิเทศการศึกษา พบว่า โรงเรียน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ขาดวิทยากร และผู้เชี่ยวชาญ ขาดการนิเทศ และติดตาม ผลอย่างต่อเนื่อง ครูขาดการยอมรับ และศรัทธาต่อผู้นิเทศ ครูไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมนิเทศ รวมทั้งขาดงบประมาณและวัสดุในการจัดกิจกรรมการนิเทศ

จากการสรุปผลการพัฒนาการศึกษาและประเด็นปัญหาหลักของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) หนึ่งในปัญหาและสาเหตุที่ทำให้การศึกษายังไม่ได้คุณภาพ เท่าที่ควรคือ

"การเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษา แม้การเรียน การสอน ด้านความรู้ วิชาการ สมรรถนะผลทางการเรียนของนักเรียนก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ... สาเหตุที่สำคัญส่วนใหญ่เนื่องมาจากวิธีการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพขาดอุปกรณ์การเรียน การสอน โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบท การนิเทศการศึกษากระทำไม่ได้ทั่วถึง และเพียงพออีก ทั้งยังขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้การนิเทศภายในโรงเรียนยังไม่ได้ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร..."

(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี 2529:16-17)

ดังนั้นนโยบายในการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) จึงกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ซึ่งมีมาตรการดังนี้

1. เร่งพัฒนาครู-อาจารย์ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในวิธีการสอนตาม หลักสูตร ตลอดจนมีความสามารถในการผลิตสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนโดยใช้ทรัพยากร

ในท้องถิ่น และสามารถเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะกับวิชาที่สอน

2. พัฒนาเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนการสอน ให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ และมุ่งการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน

3. ปรับปรุงการผลิตวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนให้มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพ

4. ปรับปรุงการนิเทศ การวัดผล การติดตามและประเมินผลการเรียนการสอนโดยเร่งพัฒนาศึกษานิเทศก์ และจัดให้มีการนิเทศในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

5. ปรับปรุงการแนะแนวการศึกษาต่อ และการแนะแนวอาชีพให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี 2529:26-27)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะมีผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สมควรที่จะต้องมีการแก้ไข หรือหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาโดยเร็วที่สุดเพื่อให้การจัดการเรียน การสอนในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งแนวทางในการดำเนินงานอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพก็ต้องใช้การนิเทศเป็นเครื่องมือ ปัจจุบันการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์ ไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากการขยายตัวด้านจำนวนโรงเรียนและขนาดของโรงเรียน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนมีเพิ่มมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้การที่กรมสามัญศึกษาจะตรวจตราควบคุมคุณภาพในการให้การศึกษาได้ระคับใกล้เคียงกันจึงเป็นสิ่งสุดวิสัย และจำนวนของศึกษานิเทศก์ก็ มิได้เพิ่มขึ้นตามอัตราส่วนที่เหมาะสม ตลอดจนสภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาได้พัฒนาก้าวหน้า มากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน และสังคมมีการ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งข้อจำกัดในเรื่องบุคลากร งบประมาณ และเวลา จึงทำให้ ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์มีความห่างไกลโรงเรียนมาก การแก้ปัญหาเหล่านี้สามารถทำได้โดย การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในโรงเรียน โดยที่ผู้บริหารและคณะครูอาจารย์ร่วมมือซึ่งกันและกัน ทำการปรับปรุงการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจัดทำอย่างมีระบบ และแบบแผนให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนของตนก็ย่อมจะก่อให้เกิดประสิทธิผลในการจัด การเรียนการสอนได้ดี และครู-อาจารย์ก็จะมีขวัญกำลังใจที่ดีในการประกอบวิชาชีพของเขา มากขึ้น สิ่งทีกล่าวถึงนี้ คือ "การจัดการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน"

ด้วยเหตุที่งานนิเทศงานวิชาการในโรงเรียนยังมีการปฏิบัติกันน้อยมาก ทั้งที่เป็นหน้าที่ โดยตรงของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครู-อาจารย์ที่ทำหน้าที่หัวหน้า

หมวดวิชา กรมสามัญศึกษา จึงได้มอบให้หน่วยศึกษานิเทศก์ และกองแผนงาน ศึกษาหาแนวทาง พัฒนางานนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้มีลักษณะที่ชัดเจน และสามารถนำไปปรับใช้ได้ ตามสถานการณ์ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กองแผนงานได้บรรจุ "โครงการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา" อยู่ใน แผนปฏิบัติงานปีงบประมาณ 2527-2529 โดยมีความคิดพื้นฐานว่า การพัฒนางานวิชาการภายใน โรงเรียน ให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรมัธยมศึกษา นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียน ต้องตระหนักถึงบทบาทภาระหน้าที่ของตนเอง โดยร่วมมือกันพัฒนาวิธีการและสื่อการสอนให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การที่จะหวังให้ศึกษานิเทศก์ไปติดตาม และแนะนำ เช่นคั้งแต่ก่อน ย่อมเป็นไปได้ เพราะจำนวนโรงเรียนมีมากขึ้น แผนการเรียนใน แต่ละโรงเรียนมีมากและแตกต่างกันในขณะที่จำนวนศึกษานิเทศก์ก็ไม่ได้เพิ่มขึ้นตามสัดส่วนอันควร การ นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนการสอนก็มีมากขึ้น ประกอบกับครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้ทางวิชาการเทคโนโลยี และเนื้อหาสาระที่ใช้สอนอบรม อยู่ในเกณฑ์สูงอยู่แล้ว ดังนั้นหากผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนร่วมมือกันนิเทศงานวิชาการ ภายในโรงเรียนของตนเองอย่างมีระบบ และระเบียบแบบแผนที่มีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้เกิด ประสิทธิภาพในการเรียน ทั้งยังจะช่วยบรรเทาความขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการ การเรียนการสอนได้ทางหนึ่งด้วย และได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรคของการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน และหาแนวทางการจัดการนิเทศงาน วิชาการภายในโรงเรียนที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน (กองแผนงาน 2528:28)

ขั้นตอนในการดำเนินงานตามโครงการ สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดลอง หาแนวทางในการจัดการนิเทศการศึกษา ได้แก่ การดำเนินงาน สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. ตั้งคณะกรรมการดำเนินการและรับผิดชอบ เป็นบุคลากรจากกองแผนงานและ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. ประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้บริหาร ผู้ช่วย ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนที่มีความสนใจ และมีผลงานด้านการศึกษา

การศึกษา รวมทั้งศึกษานิเทศก์ และเจ้าหน้าที่ของกองแผนงาน กรมสามัญศึกษา เพื่อหาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดงานนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

3. จัดทำโครงการในเชิงทดลองปฏิบัติ เพื่อการนำแนวทางการนิเทศไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

4. จัดทำชุดการฝึกอบรม จัดวางรูปแบบการนิเทศ เอกสารฝึกอบรม รวมทั้งเอกสารเผยแพร่ วางรูปแบบการทดลองกับโรงเรียนมัธยมศึกษา

5. อบรมบุคลากรหลังจากโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มทดลองให้ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบ เทคนิค วิธีการต่าง ๆ ตามหลักสูตรการอบรมดังที่จัดทำไว้ในข้อ 4

6. ดำเนินการทดลองปฏิบัติการปฏิบัติงานของโรงเรียนในโครงการติดตามผล ประมวลผลปรับปรุงรูปแบบ แกไขชุดฝึกอบรม และสัมมนาสรุปผล

ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ชั้นตอนที่ 1 นี้คือ ระยะเวลาของปีงบประมาณ 2527-2528

ชั้นตอนที่ 2 ดำเนินการขยายผลงานจากการทดลองในชั้นตอนที่ 1

เป็นการดำเนินงานของเขตการศึกษาต่าง ๆ จัดทำโครงการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนขึ้น ในโรงเรียนที่เป็นประธานกลุ่มโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ทุกเขตการศึกษา ดำเนินงานในปีงบประมาณ 2529

ชั้นตอนที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาทั่วประเทศ จัดโครงการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนอย่างจริงจัง โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2530-2534 จัดตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 6 (อาคม จันทสุนทร สัมภาษณ์, อ้างใน เกษร มงคล 2528:7)

เมื่อการดำเนินการตามโครงการเสร็จสิ้นลง กรมสามัญศึกษาคาดหวังว่า ผู้บริหารและครู-อาจารย์ในโรงเรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานไปในทางที่จะส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น สิ่งที่จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นสภาพการปฏิบัติการสอนของครูอาจารย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อาจมองได้จากสิ่งต่อไปนี้

1. ครูมีความตั้งใจ เอาใจใส่ จริงจัง และรับผิดชอบต่อการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นและเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูมีความรู้ทางวิชาการ วิธีการทำงานที่สูงขึ้น สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
3. ครูมีความต้องการ ความเข้าใจ และกระตือรือร้นต่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. ครูมีการทำงานร่วมกันอย่างมีบรรยากาศที่ดี
5. ครูมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ค่านักเรียน กรมสามัญศึกษามีความคาดหวังว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น (กองแผนงาน 2529:12)

สำหรับหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 พิจารณาแล้วเห็นสมควรให้เริ่มต้น ขยายผลไปยังโรงเรียนมัธยมศึกษา ในปีงบประมาณ 2529 โดยในขั้นเริ่มต้นหน่วยศึกษานิเทศก์เขต ใ้ประสานงานกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกจังหวัดในเขตการศึกษา 7 โดยพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการนี้กับเขตการศึกษา 7 จังหวัดละ 1 โรงเรียน และในการนี้ได้มีโรงเรียนขอเข้าร่วมโครงการเพิ่ม 5 โรงเรียน จึงมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2529 เป็นจำนวน 13 โรงเรียน

ต่อมาในปีงบประมาณ 2530 กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาของเขตการศึกษา 7 ทุกโรงเรียน ได้รับนโยบายของกรมสามัญศึกษา มีการขอความช่วยเหลือจากเขตการศึกษาให้ส่งศึกษานิเทศก์ไปเป็นวิทยากร เพื่อให้ความรู้แก่คณะครูในกลุ่มโรงเรียน และในระดับโรงเรียนของตน นอกจากนั้นหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 ได้คัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นอีก 8 โรงเรียน รวมขณะนี้มีโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 ที่เข้าร่วมโครงการ ปฏิบัติการตัวอย่างการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนของกรมสามัญศึกษาทั้งสิ้น 21 โรงเรียน ในการปฏิบัติงานของหน่วยศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา 7 นั้น ในปีงบประมาณ 2530 นี้ ได้มีการวางโครงการการนิเทศติดตามผลการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ แต่เนื่องจากกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการจัดการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนก่อน การปฏิบัติงานขณะนี้จึงมุ่งการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่คณะครูก่อน โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการทั้งสิ้น 12 ครั้ง มีคณะครูเข้ารับการอบรมจำนวน 121 โรงเรียน จำนวน 990 คน สำหรับการนิเทศติดตามผล

จะดำเนินการในโครงการต่อเนื่องที่จะนำไปปฏิบัติในปีงบประมาณ 2531 ต่อไป

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 มีความสนใจต่อโครงการนี้ เพื่อที่จะทราบถึงสภาพการจัดการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิบัติการตัวอย่าง กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 ว่า ใ้มีสภาพการจ้ดอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคใ้บ้าง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนในอนาคตต่อไป และผู้วิจัยใ้ทำวิจัยสิ้นสุดลง ผลที่ใ้ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงานนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนของระดับเขตและระดับโรงเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดการจ้ดงานนิเทศของโรงเรียนปฏิบัติการตัวอย่างในโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7

ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบการศึกษางานวิชาการของ กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา ซึ่งงานวิชาการของโรงเรียนแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ
  - 1.1 งานการจัดการเรียนการสอน
    - 1.1.1 งานเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
    - 1.1.2 งานเกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนการสอน
    - 1.1.3 งานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
  - 1.2 งานการสนับสนุนการเรียนการสอน

งานที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนใ้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา 2529:6-7)
2. ในการวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาวิธีการจ้ด และกิจกรรมที่ใ้ใช้ในการจ้ดงานนิเทศของโรงเรียนปฏิบัติการตัวอย่างในโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 เท่านั้น

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม การจัดงานนิเทศของ โรงเรียนปฏิบัติการตัวอย่าง กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ต่อไป

2. ผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 ในการวางแผนเพิ่ม ปรับปรุง พัฒนา การจัดการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีการที่บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันจัดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

งานวิชาการของโรงเรียน หมายถึง งานที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น งานการจัดการเรียนการสอนและงานสนับสนุนการเรียนการสอน

โรงเรียนปฏิบัติการตัวอย่าง หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เข้าร่วมในโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7

เขตการศึกษา 7 หมายถึง การแบ่งพื้นที่ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้แต่ละเขตได้ปฏิบัติงานทางวิชาการ มีจังหวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่ 8 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์

คณะกรรมการวิชาการภายในโรงเรียน หมายถึง คณะกรรมการที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้นเพื่อกำเนินการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 500 คน ถึง 1,499 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน ระหว่าง 1,500 คน จนถึง 2,499 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาจากประชากร โดยผู้ให้ข้อมูล คือ คณะกรรมการวิชาการ โรงเรียน ของโรงเรียนปฏิบัติการตัวอย่างในโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7 จำนวน 21 โรงเรียน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 233 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประกอบด้วย แบบตรวจสอบ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open-ended) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบสอบถามที่ตามคณะกรรมการวิชาการโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษา วิธีการจัดงานและกิจกรรม การจัดการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนที่ได้ปฏิบัติ มีลักษณะเป็น แบบตรวจสอบ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open-ended)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติงานการนิเทศ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open-ended)

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดสร้างเครื่องมือ
2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่อง การนิเทศงานวิชาการภายใน โรงเรียนพิจารณา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา
3. นำเครื่องมือที่ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมาปรับปรุงให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้

ทั้งนี้โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้แนะนำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะนำมาแจกแจงความถี่ คำนวณค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง สำหรับข้อมูลในส่วนที่เป็นแบบปลายเปิด จะทำการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ เสนอในลักษณะของการบรรยาย และการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะ วิธีการดำเนินการวิจัย และการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ความหมายของการนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียน ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หลักการนิเทศภายในโรงเรียน กิจกรรมการนิเทศการศึกษา งานวิชาการภายในโรงเรียน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือ และวิธีการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ โดยเสนอตารางข้อมูลประกอบการบรรยาย

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปผลการวิจัยตามคำถามที่ตั้งไว้ ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ